Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : К-ПНУ, 2008. – Вип. І. – С. 88-99. – [Серія «Бібліотекознавство. Книгознавство»]
14. Прокопчук В. С. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету: роки становлення й розквіту / В. С. Прокопчук, Л. Ф. Філінюк ; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – 284 с.
15. Черняк В. В. Леон Бялковський: польський академік з Поділля / В. В. Черняк // Матеріали XIII Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2010. – С. 626-636.

The article relate for protect of monuments Ivana Ivanovicha Ohiienka while he has been to Podillia.

Key words and word-combinations: I. I. Ohiienko, protect of monuments, Podillia, Kamianets-Podilskyi,UNR.

Отримано: 11.03.2012 р.

УДК 001(477)(092):002.2(477)

М. С. Тимошик

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗНОВУ ПРО ПОЧАТКИ УКРАЇНСЬКОГО ДРУКАРСТВА: ДО ПРОБЛЕМИ СТВЕРДЖЕННЯ НАУКОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ІВАНА ОГІЄНКА ЩОДО ВИТОКІВ ТА ЕТАПІВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО КНИГОТВОРЕННЯ

Аргументовано і всебічно доводиться провокаційність і бездоказовість спроб окремих авторів ще раз реанімувати затверджену свого часу в Москві ідеологічну схему розвитку українського друкарства. На основі аналізу малодосліджених архівних матеріалів захищено й розвинуто наукову концепцію Івана Огієнка щодо витоків та етапів розвитку національного книготворення, обґрунтовану ним в «Історії українського друкарства».

Ключові слова: українське друкарство, наукова концепція, історія української книги, засновники друкарства, Степан Дропан, Іван Федорович, Іван Огієнко.

Проблематика українського друкованого слова, українського книговидання, його тісного взаємозв'язку і взаємозалежності з друкарством європейським, його впливу на подальший поступ українського суспільства в цілому і ствердження української культури зокрема, ролі його перших творців і засновників нині набуває особливої актуальності передусім з двох причин.

По-перше, в умовах перманентного пошуку, окреслення й захисту в непростих суспільно-політичних реаліях гуманітарної політики молодої Української держави, нам необхідно, нарешті, написати чесну і правдиву, базовану не на ідеологічних концепціях, а на основі заборонених раніше архівних матеріалів, історію українського книготворення як вагомої складової «гуманітарної аури нації». Під гуманітарною аурою нації розуміємо, за словами Ліни Костенко, «потужно емануючий комплекс наук, що охоплюють всі сфери суспільного життя, включно з освітою, літературою, мистецтвом, – в їхній інтегральній причетності до світової культури, і, звичайно ж, у своєму неповторно національному варіанті» [1].

© Микола Тимошик, 2012

По-друге, нині ми перебуваємо в смузі чергової хвилі півтисячолітніх чи близьких до цієї цифри ювілеїв, що мають безпосереднє відношення до знакових сторінок зародження і перших етапів розвою українського книгарства. Йдеться про 500-ліття від дня народження Івана Федоровича та 450-ліття львівської друкарні Степана Дропана. Ці дати, що припали на ймовірний 2010-й, рік, виявилися фактично непоміченими ні рівні держави, ні в середовищі громадськості. Честь науково-просвітницької еліти усієї України частково порятувала Українська академія друкарства, зініціювавши у грудні 2010 року в палаці Потоцького проведення круглого столу з досить свіжою й актуальною, на нашу думку, назвою: «Спадщина Івана Федоровича в українському культурно-освітньому просторі» [2]. Їй же належала ідея проведення і міжнародної конференції з цієї проблематики, яка відбулася у Львові у 2011 році. Того ж року виповнилося 450-річчя написання знакової не лише для історії видавничої справи, а й всієї української спільноти книги – Пересопницького Євангелія, 350-річчя першодруку тогочасного українською мовою «Києво-Печерського патерика» та 200-річчя від дня народження «будителя українства» на Галичині Маркіяна Шашкевича. І знову ж – ці ювілеї, які могли стати важливим чинником українського державотворення, відзначалися в Україні на рівні передусім громадських, наукових, а не державних інституцій.

Варто сподіватися, що ці два чинники пожвавлять інтерес передусім нового покоління українських просвітніх діячів та дослідників означеної проблематики. У цьому контексті не можуть не напрошуватися запитання, які мимоволі стають нині засадничними:

- що нового з історії поступу українців на ниві національного відродження принесуть присвячені таким датам науково-просвітницькі заходи?
- чи будуть, нарешті, подолані насаджувані ззовні і зсередини застарілі ідеологічні стереотипи та догми, що протягом багатьох років стверджували в умах мільйонів наших співвітчизників принизливий комплекс малоросійщини?
- чи підемо ми вглиб у пошуках й аналізі саме архівних джерел, куди нас закликали ті небайдужі попередники, які з політичних причин не мали можливості доступу до цих документів, а чи залишимося звичайними інтерпретаторами тез наукових авторитетів радянської доби і йтимемо далі за інерцією колись наперед стверджених згори, до того ж поза межами нашого дому, орієнтирів?

Ставити такі запитання доводиться з певним присмаком гіркоти, бо й досі у нас продовжуються спроби збурювати не лише наукову, а й громадську думку надуманими полеміками, які вже відбулися, довкола яких уже були означені певні наукової акценти, учасники яких з обох сторін уже давно пішли далі в своїх наукових пошуках. Маю на увазі так звану полеміку на сторінках «Вісника Книжкової палати» у 2006-2007 роках, яку зініціював львів'янин, кандидат технічних наук О. Мельников [3] і яку підтримав ще один львів'янин – письменник О. Сокуров [4] запитанням, що було винесене в заголовок статті: «Чи було книгодрукування в Україні до Івана Федорова?».

Важливо зазначити, що таке запитання було винесене в заголовок статті іншого львів'янина – доктора історичних наук Ореста Мацюка ще понад сорок років тому, опублікованій у фаховому періодичному органі Архівного управління при Раді Міністрів УРСР «Архіви України» [5]. І якщо професійний історик, знаний і авторитетний серед фахівців учений Мацюк на поставлене запитання давав ствердну відповідь, то поліграфіст Мельников та геолог за освітою Сокуров – заперечну. Принциповою відмінністю цих публікацій був рі-

вень аргументації. Якщо публікація в «Архівах України» рясніла конкретними посиланнями на щойно віднайдені архівні матеріали – передусім судову справу довкола друкарні львівського міщанина Степана Дропана, заснованої 1460 року, ґрунтовно й повно розглядалася історіографія проблеми, то в новочасних публікаціях згаданих двох авторів не було відкрито ніякого іншого нового документа, не введено до наукового обігу жодного іншого джерела, яким би заперечувалося справді сенсаційне відкриття Ореста Мацюка. А воно, між іншим, тоді, в період затухання хрущовської відлиги, справило ефект своєрідної бомби, який не міг не мати гірких наслідків для редакції журналу та автора тієї сенсаційної публікації. Показово: те число «Архівів України» зі статтею Ореста Мацюка було повсюдно вилучено, єдиний його примірник було захований на багато років у Головний спецфонд країни, а сам автор зазнав справжніх гонінь з боку влади і мало не поплатився науковою кар‘єрою.

Треба визнати, що у провокаційних за своїми намірами й бездоказових за рівнем аргументації публікаціях О. Мельникова і О. Сокурова було зроблено спробу ще раз реанімувати затверджену свого часу в Москві ідеологічну схему, за якою українська освіта, наука, культура нібито завжди розвивалися лише в тісному взаємозв’язку з російською, до того ж, постійно вважалися другорядними, принагідними, позбавленими самостійних ознак. Ця схема у 30-х роках ХХ століття набула образної метафори у вигляді стовбура-дерева з трьома його відгалуженнями, що символізували єдність і взаємозалежність трьох слов’янських народів – російського, українського і білоруського.

Все, що не “вписувалося” в таку ідеологічну схему, ще донедавна вважалося антинауковим, а отже, шкідливим. А політично незаангажовані вчені, які відважувалися своїми чесними і глибоко науковими розвідками сміливо висловлювали своє бачення проблеми, оголошувалися лютими ворогами свого народу з наступною забороною їхніх творів. У відповідності до наведеної ідеологічної метафори протягом останніх більш ніж вісімдесяти років українські дослідники змушені були повторювати в різних варіантах єдиний постулат і щодо виникнення українського друкованого слова.

Сутність цього постулату полягала в наступному: після заснування першої друкарні в Росії в 1564 році (рік виходу “Апостола” в Москві) перший російський друкар Іван Федоров (Федорович) через вісім років, прибувши через Білорусь в Україну 1572 року, до Львова, засновує там друкарню і 1574 року видає “Апостола”. Ця дата і визначалася початком заснування українського друкарства (через десять років після заснування російського), а «москвитин» Іван Федоров без будь-яких застережень оголошувався першим українським друкарем.

Загальна тональність наступних публікацій тієї полеміки, що почалася п‘ять років тому на сторінках «Вісника Книжкової палати» [6], перекинулася на сторінки ряд інших поважних наукових та літературних журналів (зокрема, «Наукові записки Інституту журналістики», «Бібліотекознавство. Документознавство. Ірформологія») [7, 8, 9] і продовжилася нещодавно на сторінках поважних всеукраїнських часописів «Дзеркало тижня» [10], «Літературна Україна» [11, 12] та «День» [13, 14], а також змістові акценти попередніх публікацій на цю тему (І. Огієнко [15], С. Сірополко [16], О. Лотоцький [17], Я. Запаско [18], Я. Ісаєвич [19], Н. Черниш [20] та ін., дає можливість систематизувати й узагальнити головне з того, що вже маємо в цій проблемі.

Переконливо зробив це харківський дослідник, відомий в Україні та поза її межами книгознавець Микола Низовий. Поділивши за змістом відповідей на поставлене питання про реальність чи міф дофедоровського друку у

Львові усіх запитувачів-відповідачів на три основні групи: 1) Хто негативно відповідає на поставлене запитання; 2) Хто дає позитивну відповідь і 3) ті, для кого ця тема є предметом маніпуляцій і спекуляцій в залежності від загальної кон'юнктури та їхніх особистих намірів, а також ретельно виклавши базовані суто на наукових позиціях свої аргументи, професор Низовий приходить наприкінці статті до трьох висновків.

Наведемо їх повністю, оскільки вони є принциповими в аналізі подальшого розкриття теми цієї публікації:

1. Накопичені прямі й опосередковані докази... дають підстави стверджувати: в Україні існувало дофедоровське книгодрукування.
2. Подальше завдання полягає в продовженні пошуку зразків дофедоровського книгодрукування або інших документів на підтвердження факту існування.
3. Іван Федоров, незалежно від можливих і бажаних у подальшому знахідок, був і залишається фундатором постійного книгодрукування в Україні" [6, с. 37].

Такі аргументовані висновки розвіюють ті стереотипи, які тривалий час не давали можливості у принципі вийти за межі політично заангажованих дискусій довкола питання: перший чи не перший Іван Федорович для українського друкарства й поставити питання в іншій, більш ширшій, площині: яким є справжнє місце Івана Федоровича в українському культурно-освітньому просторі і яким був вплив українського, зокрема львівського та острозького, оточення Івана Федоровича на становлення його самого як професіонала найвищої проби, як друкаря європейського рівня.

Щоб отримати відповіді на ці запитання, нам слід насамперед розпрощатися із нав'язаними ззовні стереотипами, до яких звикли. Ось найголовніші з них:

- великий син російського народу Іван Федорович прибув на українські землі з просвітницькою місією від Московського князівства;
- львівський «Апостол» 1574 року є першою друкованою книгою на українській землі;
- піонер російського книгодрукування заснував книгодрукування на землях України, Білорусі та Литви;
- поширенню друкарства на українських землях спонукали заходи активного збирача російських земель царя Івана Грозного щодо органічного включення усіх народів, що населяли Росію, до однієї держави і ствердження християнізаційної світи.

Немає сенсу детальніше зупинятися на кожному з таких постулатів, оскільки їхня наукова недостовірність вже доведена в грунтовних публікаціях ряду авторитетних українських дослідників як попередньої, під радянської, доби, так і доби новітньої України.

Значний поштовх в активізації досліджень у цьому напрямку надала вивільнена із спецфондів на початку 90-х років минулого століття і перевидана видавництвом «Либідь» 1994 р. монографія І. Огієнка «Історія українського друкарства» [15]. Запровадження викладання нормативного курсу за цією книгою в Українській академії друкарства 1995 року, а згодом і в інших вишах України, нарешті, стерло фальшивий глянець із декількох сторінок історії книговидавничого поступу українців завдяки в тім числі і оприлюдненим результатам наукових пошуків львівських дослідників-книгознавців.

Великий український учений, державний та релігійний діяч Іван Огієнко (митрополит Іларіон) почав писати і встиг видати під авторитетною шапкою Наукового товариства імені Шевченка 1925 року перший із п'яти задуманих томів

чи не найголовнішої праці свого життя – «Історії українського друкарства» – саме у Львові. 60 із 490 сторінок цієї монографії присвячено постаті Івана Федоровича.

Не можна не завернути увагу на одну думку Огієнка в конкретиці поцінування наявної на той час наукової літератури про цю непересічну історичну постать: «Наукова вартість всієї цієї значної розміром літератури не дуже велика – більшість праць були компілятивні, і тільки деякі з них подавали нові думки… Дослідники в двадцятий раз один по одному повторювали на різний лад старе та давно відоме… Кидається в очі помітний брак нових джерел для вивчення життя цього мужа, – а їх треба пильно шукати по архівах Львова, Вільни, Білостока, Любліна та по Луцьких городських книгах…» [15].

Ще дві важливі думки дослідника: «Взагалі про Хведоровича треба сказати, що ним звичайно цікавилися тільки на час ювілею. Минав ювілей, і велику постать друкаря знову забували до чергового свята» [15, с. 101]… «Може це свято принесе нам щось нове в дослідах над життям великого емігранта, що вибрав собі Україну за батьківщину і на віки спочив на українській землі (на жаль, тіло Федоровича і досі не поховане в українській землі, а перебуває в окремій скрині серед запасників того ж таки Музею мистецтва книги у Львові) – **М. Т**.) . Ця велика честь нашій землі накладає на нас також і відповідальний обов'язок – написати про Хведоровича так потрібну наукову монографію» [15, с. 119].

Від себе додам, що не лише монографію, а й спеціальний, солідний за авторою і різноманітний за проблематикою, науковий збірник, серію дипломних, магістерських досліджень випускників спеціальностей «Видавнича справа та редагування», яких щороку стає все більше. Переконаний, що в таких виданнях знайдуть ґрунтовніше висвітлення і складові означеної темою цієї статті проблематики:

Про справжні причини появи Івана Федоровича на українських землях. Не з просвітницькою метою, не за завданням «ревного збирача російських земель» царя Івана Грозного просвічувати малоросійський народ, а з вимушених обставин. Адже боярська Москва не сприйняла в себе оживленого Федоровичем винаходу Гутенберга. Спаливши його друкарню й помешкання, вона назавжди закрила друкареві шлях до повернення в російську столицю.

Про особливу результативність українського періоду (1572-1583) життя й діяльності Івана Федоровича. 11 українських років замість двох московських. Тут надрукована половина з відомих сьогодні нам назв його праць, наклад яких сягає 70 відсотків всієї його друкованої продукції, включаючи московський і литовсько-білоруський періоди.

Про однодумців, помічників і меценатів Федоровича. Львівський магістрат, львівські братства, міщанин Сенько Сідляра, художник Лаврентій Пилипович, ігумен Онуфріївського монастиря Леонтій – всі вони охоче прийняли до свого товариства прийшлого друкаря, бо знали до цього силу й значення нового способу поширення серед людності друкованого слова, бо відчували вже сильну потребу в книгах.

Про роль князя К. Острозького в долі Івана Федорова. Варто зняти, нарешті, накладене радянськими дослідниками тавро на цього справжнього просвітника землі української як людину пихату й обмежену, який, цитую Є. Немировського, «сподівався запровадити в Острозі православну патріархію, бажаючи розповсюдити її вплив на українсько-білоруські землі і навіть Московську державу».

Про національність і громадянство Івана Федоровича. Досі жодних документальних підтверджень його російського походження в науці не виявлено. Більше того, творці створеного нещодавно в Москві документального фільму про життя й діяльність Івана Федоровича, вперше показаного у Львові під час

конференції, чітко стверджують, що цей діяч народився в Польщі і має не російське коріння.

І насамкінець – про дофедоровське друкарство у Львові як предтечу появи тут Федоровичевого «Апостла» й «Букваря», як початок становлення світової слави засновника постійного українського друкарства Івана Федоровича. Відсутність книг із вихідними відомостями друкарні Степана Дропана зовсім не означає, що її не було чи не могло бути. Адже в науці існує кілька способів обґрунтування виникнення чи існування тієї чи іншої пам‘ятким. Тому є немало прикладів. Скажімо, «Літопис Аскольда», як попередник «Повісті минулих літ» преподобного Нестора, не зберігся, але його зміг реконструювати видатний український історик Михайло Брайчевський, і ми маємо вже перевидання цієї видатної давньоукраїнської літературно-історичної пам‘ятки. Навпаки, літописні свідчення початку спорудження найстарішого кам‘яного храму Європи – Софійського собору – не давали можливості стверднути значно більший вік цієї пам‘ятки. Але наполегливість, чесність і сміливість групки ентузіастів із числа українських істориків все ж прорвала стіну недовіри і справжнього спротиву впливових опонентів цієї ідеї. І тисячолітній ювілей Київської Софії (2011 р.) відзначається вже на рівні ЮНЕСКО, хоча за наявними літописними даними ця дата мала б виповнитися лише через півстоліття.

Що ж до сенсаційної знахідки Ореста Мацюка про друкарню львівського міщанина Степана Дропана 1460 року (дві архівні справи, писані латинською мовою), то історія їх побутування в нашій науці нагадує відому фразу, що народилася в українському суспільстві в 70-х роках минулого століття після інспірованого зверху повсюдного публічного засудження роману Олеся Гончара «Собор»: «Я твору не читав, але категорично його огуджую». Як вдалося нещодавно з‘ясувати авторові цих рядків, згідно з аркушами користувача, які незмінно супроводжують будь-які документи у наших архівах і донині (ганебне породження радянської системи, яка завдяки такому винаходу суворо контролювала тих, хто й для якої цілі брав до рук конкретну справу), там було записано єдине прізвище – О. Мацюк. Друге прізвище поставив автор цих рядків у листопаді 2011 року. Отож, за 43 роки після віднайдення й опрацювання цих документів цим сміливцем, фахівцем і патріотом у 1968 році, до них ніхто й ніколи із сучасних дослідників більше не звертався. Зате далекі від науки окремі «фахівці» періодично підживлюють наукову громаду категоричними й безапеляційними окриками про те, що це, мовляв, ще треба довести, що цього не могло бути і таке інше в цьому дусі.

У цій публікації ми в жодному разі не хочемо приватизувати Федорова, як це зробили наші сусіди, не прагнемо нав‘язувати свої ідеологеми, не пробуємо, цитую О. Сокурова, «повалювати авторитет російського першодрукаря». Ми лиш відстоюємо моральне право України бути безпосередньо причетною до з‘яви найголовніших набутків Івана Федоровича «українського», тобто основного, періоду його життя і творчої діяльності, а його самого, вважати не лише **засновником постійного українського друкарства**, а й визначним діячем культурно-національного відродження України другої половини XVI століття. Бо поки що маємо, за словами харківського професора Миколи Низового, парадоксальну ситуацію: «Нащадки тих, хто, образно кажучи, виштовхав Івана Федорова за межі своєї країни, нині представляють себе єдиними й незаперечними спадкоємцями його творчої спадщини. А ті, серед кого і разом з ким він провів найпродуктивніші роки свого життя, створивши головні свої праці і ставши друкарем-просвітником європейського рівня, залишаються обкраденими та зневаженими» [9].

Отож, нинішнє покоління літописців історії українського друкарства у великому боргу перед своїми попередниками. І цей борг ми зможемо повернути тоді, коли не зраджуватимемо науковому професіоналізму й порядності, коли не публікуватимемо у спеціалізованих фахових періодичних друкованих органах матеріали із суспільно важливої проблематики, авторами яких виступають явно не фахівці; коли проявлятимемо толерантність і повагу до інших думок та аргументів; коли, зрештою, станемо самодостатніми дослідниками, а не інтерпретаторами чужих, нав'язаних збоку, постулатів. Тоді й ім'я українського першодрукаря Степана Дропана, в ряду з ім'ям засновника постійного українського друкарства Івана Федоровича, вимовлятимемо з гордістю, шанобою і переконливістю.

Список використаних джерел:

1. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або Дефект головного дзеркала / Л. Костенко. – К. : Академія, 1999. – С. 7.
2. Програма круглого столу «Спадщина Івана Федоровича в українському культурно-освітньому просторі». Львів, 22 грудня 2010 р. – Львів, 2010.
3. Мельников О. Чи було книгодрукування в Україні до Івана Федорова? / О. Мельников // Вісник Книжкової палати. – 2006. – № 4. – С. 10-13.
4. Сокуров-Величко С. Про першість взагалі і зокрема / С. Сокуров-Величко // Вісник Книжкової палати. – 2007. – №1. – С. 25-27.
5. Мацюк О. Чи було книгодрукування на Україні до Івана Федорова? / О. Мацюк // Архіви України. – К., 1968. – №2 (88). – С. 3-14.
6. Низовий М. «Чи було книгодрукування в Україні до Івана Федорова?» (Хто ставить це питання і як на нього сьогодні відповідають? / М. Низовий // Вісник Книжкової палати. – 2006. – №9. – С. 32-37.
7. Тимошик М. Витоки українського друкарства як об'єкт критики новітніх опонентів українського відродження. Що стоїть за берегами організованої на сторінках «Вісника Книжкової палати» нової полеміки довкола старої проблеми? / М. Тимошик // Наукові записки Інституту журналістики. – 2007. – Т. 27. – С. 7-16.
8. Тимошик М. Українське книгознавство в лещатах застарілих ідеологічних догм / М. Тимошик // Бібліотекознавство. Джерелознавство. Інформологія. – 2008. – № 1. – С. 51-62.
9. Низовий М. Кому належить друкарства спадщина Івана Федорова (Федоровича)? / М. Низовий // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 54-61
10. Тимошик М. Українська книжка як об'єкт фальсифікацій / М. Тимошик // Дзеркало тижня. – 2007. – № 40. – С. 19.
11. Тимошик М. Наша книга і світ / М. Тимошик // Літературна Україна. – 2007. – 13 грудня (№48). – С. 1; 20 грудня (№49). – С. 1, 4.
12. Онопенко О. Першодрукар / О. Онопенко // Літературна Україна. – 2008. – 7 лютого. – С. 2.
13. Низовий М. Іван Федоров (Федорович): Кому належить його друкарська спадщина? / М. Низовий // День. – 2010. – 24-25 вересня (№172-173). – С. 21.
14. Низовий М. Хто такий Іван Федоров (Федорович)? (Нащадки тих, хто вишитовхав друкаря-просвітника за межі своєї країни, нині представляють себе єдиними й незаперечними спадкоємцями його творчої спадщини / М. Низовий // День. – 2011. – 21-22 січня (№9-10). – С. 20.
15. Огієнко І. Історія українського друкарства / упор., авт. передм. і приміт. М. Тимошик. – К. : Наша культура і наука, 2007. – С. 102, 118.
16. Сірополко С. Швайполь Фіоль – перший друкар слов'янських кирилівських книг / С. Сірополко . – Краків ; Львів, 1943. – 28 с.
17. Лотоцький О. Українське друковане слово / О. Лотоцький // Українська культура. – К. : Либідь, 1993. – С. 98-111.

18. Запаско Я. Початки українського друкарства / Я. Запаско, О. Мацюк, В. Стасенко. – Львів : Центр Європи, 2000. – 222 с.
19. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Ісаєвич. – Львів : Ін-т українознавства, 2002. – 520 с.
20. Черниш Н. Початки українського друкарства у дослідженнях Іларіона Свенціцького та Івана Огієнка / Н. Черниш // Вісник Книжкової палати. – 2005. – №6. – С. 40-44.

Argued and thoroughly proved provokatsiynist and unsubstantiated attempts to individual authors again revive approved of his time in Moscow ideological development of Ukrainian publishing. Based on the analysis of unexplored archival material is protected and developed scientific concept of John King James on the origins and development stage of national knyhotvorennya, proved it in "History of Ukrainian Printing".

Key words and word-combinations: Ukrainian printing, scientific concept, history of Ukrainian book publishing founders, Stephen Dropan, Ivan Ogienko.

Отримано: 5.12.2011 р.

УДК 070(73):001(477)(092)

А. М. Трембіцький

Хмельницький Інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом

ЧАСОПИС «СВОБОДА» (НЬЮ-ЙОРК) ПРО ВЕЛИКІ ЗАСЛУГИ ІВАНА ОГІЄНКА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Основою статті стали праці дослідника з української діаспори Мирослава Семчишина про внесок Івана Огієнка в дослідження історії української культури та її творення.

Ключові слова: Іван Огієнко, українська культура, часопис «Свобода».

«… Христос Воскрес – і свята руїна
Усіх дітей своїх пригорне –
З ярма воскресне Україна
Велична, вільна та соборна!..»
І. Огієнко [1]

На 2012 рік випадає особлива річниця – 130-ліття від дня народження і 40-ліття від дня смерті одного із справді великих і заслужених подвижників української культури і науки – Івана Огієнка (православного Митрополита Іларіона), мовознавця й історика Української Церкви, державного, церковного і культурного діяча.

Про його життєві шляхи, його діяльність і творчу спадщину вже написано сотні праць, і ще більше буде написано. Проте на життєвих дорогах І. Огієнка було багато перепон, його постійно переслідували, намагались дискредитувати, оббрехати. Хоча він «ніколи не тримав зброї, не служив у військову, та його вважали одним із найлютіших ворогів більшовицької влади» [2].

Наукова і видавнича діяльність професора Івана Огієнка (Митрополита Іларіона) ще за його життя була сіллю в оці запроданців та комуно-московській пропаганді, а втім і деяким діячам лженауки українською мовою, які паплюжили не тільки видатних політичних діячів української діаспори, але й письменників і культурних діячів. Такої долі зазнав й І. Огієнко, якого совєтський професор Олександр Мазуркевич у монографії «Зарубіжні фальсифікатори україн-

 © А. М. Трембіцький, 2012